

Kyberkultura – IMK05

Vyučující: Jakub Macek (jmacek@fss.muni.cz)
(Verze č. 1 pro PS 2009)

Anotace

Kurz uvádí do historie společenskovedné diskuze o nových technologiích, a to s přihlédnutím k sociálně-historickému kontextu jejich vzniku. Cílem kurzu je zmapovat vznik a raný vývoj akademické reflexe tématu, vymezit a charakterizovat období vzniku a rozvoje nových médií, pojmenovat klíčové sociální aktéry tohoto procesu a jejich sociální a kulturní milieu (tj. kyberkulturu) a seznámit se s klíčovými tématy a díly, které v této oblasti sehrály konstitutivní úlohu.

V rámci kurzu se studenti seznámí se základními koncepty kyberkultury (Lévy, Morseová, Manovich, Escobar, Hakken) a s konceptem rané kyberkultury, založeném jednak na periodizaci proměn sociokulturních formací, spojených s novými médii, a jednak na tematické analýze kyberkulturních textů. Kurz zároveň otevírá některé základní okruhy literární a společenskovedné reflexe nových médií (kyberpunk, tělesnost a identita, komunita a veřejnost, moc a ideologie, nerovnost a šíření technologií).

Požadavky na zakončení kurzu

Kurz je ukončen písemnou zkouškou.

Závěrečný test

Písemná zkouška testuje znalost / pochopení literatury zadané k rešeršim a literatury dále označené za povinnou.

Povinná a doplňující literatura, jejíž znalost je očekávána a testována u zkoušky:

- **Dahlberg, L. 2004.** „*Internet Research Tracings: Towards Non-Reductionist Methodology.*“ *Journal of Computer-Mediated Communication* 9(3) April 2004. <http://jcmc.indiana.edu/vol9/issue3/dahlberg.html> (5.12.2005) (anglicky)
- **Escobar, Arturo.** „*Welcome to Cyberia: Notes on the Anthropology of Cyberculture.*“ In *Cyberfutures: Culture and Politics on the Information Superhighway*. Ed. by Sardar, Ziauddin; Ravetz, Jerome R. London: Pluto Press. Strany 111–137. (anglicky)
- **Fisher, Dana R.; Wright, Larry Michael. 2001.** „*On Utopias and Dystopias: Toward an Understanding of the Discourse Surrounding the Internet.*“ *Journal of Computer-Mediated Communication* 6(2) January 2001. <http://www.ascusc.org/jcmc/vol6/issue2/fisher.html> (16.2.2005) (anglicky)

- **Hamilton, Sheryl N. 1998.** "Incomplete Determinism: A Discourse Analysis of Cybernetic Futurology in Early Cyberculture." Pp. 177-204 in *Journal of Communication Inquiry*, r. 22, č. 2.
- **Hayles, N. Katherine. 1999.** „*Toward Embodied Virtuality.*“ in *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature and Informatics*. Chicago, London: The University of Chicago Press. (anglicky)
- **Kůst, František. 2003.** „*Digitalizace.*“ In *Revue pro média č. 5: Média a digitalizace*. http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Revue05/profil_kust_digitalizace_rpm5.pdf (17.9.2008)
- **Lévy, Pierre. 2000.** „*Odpovědi na několik častých otázek.*“ a „*Kyberkultura aneb Simultánní tradice.*“ In *Kyberkultura*. Praha: Karolinum. Strany 215–229.
- **Levy, Steven. 1984 (1996).** *Hackers, Heroes of the Computer Revolution*. New York: Anchor/Doubleday. — 18 stran, anglicky.
- **Macek, Jakub. 2004.** „*Koncept rané kyberkultury.*“ In *Média a realita*. Brno: FSS MU.
- **Marshall McLuhan versus Playboy (rozhovor).** In: *Člověk, média a elektronická kultura*. Jota 2000.
- **Millarch, Francisco. 1998.** „*Net Ideologies: From Cyber-liberalism to Cyber-Realism.*“ *Cybersoc Magazine*, Issue 4. <http://www.artefaktum.hu/it2/millarch.html> (21.9.2007) — 8 stran, anglicky
- *Revue pro média č. 5: Média a digitalizace*. Brno: Host. http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Revue05/archiv_05.htm (17.9.2008)
- **Robins, Kevin. 2003.** „*Kyberprostor a svět, ve kterém žijeme.*“ In *Revue pro média 05 (čtvrtletní tematická příloha Hosta)*. Brno: Host. Strany 15–23 — 8 stran, česky.
- **Shiner, Lewis. 2001.** „*Uvnitř hnutí.*“ In *Ikarie 11/2001*. Strany 46–49 — 3 strany, česky.
- **Taylor, Paul A. 1999.** „*Them and us.*“ In *Hackers*. London and New York: Routledge. Strany 12–22 — 10 stran, anglicky.
- **Walch, Jim. 1999.** „*Going for IT.*“ In *In the Net*. London and New York: Zed Books. Strany 31–66 — 35 stran, anglicky.

Rámcová/doplňující četba (snadno k dohledání v knihovně nebo na internetu):

- **Barlow, John P. 1990.** *Crime and Puzzlement*. WWW: <http://www.eff.org/~barlow/>
- **Bastl, Martin. 2002.** „*Kyberpunk.*“ Pp. 9 – 12 in *Sedmá generace 8*.
- **Meyer, Gordon R. 1989.** *The Social Organization of the Computer Underground*. (Diplomová práce.) Northern Illinois University. WWW: <http://sun.soci.niu.edu/theses/gordon>
- **Navrátilová, Jolana. 1998.** *Kyberpunk v díle Williama Gibsona a jeho přínos pro sociální teorie*. (Diplomová práce.) Brno: FSS MU.
- **Sterling, Bruce. 1992-a.** *The Hacker Crackdown: Law and the Disorder on the Electronic Frontier*. WWW: <http://www.well.com:70/1/Publications/authors/Sterling/hc>

Doplňující beletrie:

Tedy beletrie, která měla vliv na utváření kyberkulturních diskurzů, a tedy i na akademickou reflexi nových technologií – zahrnuje kromě kyberpunkových autorů (W. Gibson, P. Cadiganová, L. Shiner, R. Rucker, B. Sterling aj.) např. i P. K. Dicka či J. G. Ballarda.

- William Gibson (*Neuromancer; Jak vypálit chrome; Virtuální světlo; Všechny párty zejtřka; ...*)

- *Zrcadlovky: Kyberpunková antologie.* (Plzeň: Laser. ed. Bruce Sterling, česky vydáno r. 2000.)
- Philip K. Dick (*Ubik; Blade Runner: Sní androidi o elektrických ovečkách?; Tři stigmata Palmera Eldritch; Temný obraz; Minority Report* aj.)
- Bruce Sterling (*Schismatrix*)
- J. G. Ballard (*Mýty blízké budoucnosti*)
- Neal Stephenson (*Snih; Diamantový věk, Kryptonomikon*)

Sylabus kurzu

1. setkání

25. 9. 2008

Vymezení tematiky a cílů semináře

2. setkání

23. 10. 2008

Kybernetika

Jazyk kybernetiky jako kulturní síla

- Vznik kybernetiky a konceptu informace a jeho vliv na sociální vědy a jejich pohled na technologii i (post)moderní subjekt.

Společnost / kultura / technologie

Náhled do sociálněvědného rozvažování o technologii a jejím vztahu ke společnosti a kultuře.

- základní rysy uvažování o technologii – hledání prvotního hybatele aneb k různým formám redukcionismu
- stručný náhled do historie (antropologie 19. stol., marxismus, modernistické hnutí aj.)
- od redukcionismu a technologického determinismu (William Ogburn, Harold Innis, Marshall McLuhan) k hledání celostního pohledu na komunikační technologie (Birminghamský škola, kritika technologického determinismu, hledání konceptu nových médií).

Torontská škola

Technodeterminismus Marshalla McLuhana.

- Základní McLuhanovy teze a koncepty
- kritika McLuhanova přístupu – Raymond Williams aj.
- vliv torontské školy na diskurzy obklopující nové technologie

3. setkání

13. 11. 2008

Koncepty kyberkultury

Kritické shrnutí základních typů konceptů kyberkultury a osvětlení jejich výchozích pozic.

- utopické koncepty k.
- informační koncepty k.
- antropologické koncepty k.
- epistemologické koncepty k.
- koncept rané kyberkultury

4. setkání

12. 12. 2008

Kořeny a vznik rané kyberkultury

Vznik a vývoj ICT a vznik technologických subkultur; 40.–90. léta 20. století

- zdroj výpočetních technologií a kontext jejich raného vývoje
- původní hackerská uskupení počátku 60. let a jejich vztah ke kalifornské kontrakultuře
- otevření technologií na počátku 70. let – cesta technologie z elitních vědeckých pracovišť na ulici
- hackerské hnutí 70. let (phone phreaks a computer clubs; garážová ekonomika) a počátek „digitální revoluce“
- proměny pojetí hackingu
- kriminalizace hackerského hnutí

Vrchol a proměna rané kyberkultury

Rozšíření ICT v 80. a 90. letech – technopopkultura – nové technologie jako součást kulturního a společenského mainstreamu.

- kyberpunk
- zdroj akademické reflexe netechnologických aspektů ICT
- popularizace kyberkultury a hackingu, další proměna jeho pojetí; generační střety v rámci hackerských subkultur

Navázání na předchozí přednášku:

- konec rané kyberkultury – rozštěpení a profilace jednotlivých vrstev kyberkulturních diskurzů (underground, avantgarda, akademická sféra, podnikatelská sféra, stát)
- širší souvislosti střetu státu a hackerské kyberkultury